

Oponentský posudek na habilitační práci JUDr. Veroniky Kleňovej, PhD. „Darovanie s príkazom v rímskom práve“

Předložená habilitační práce, která již vyšla knižně v pražském nakladatelství Leges (Praha, 2019) je věnována jednomu ze subtilních problémů římského soukromého práva, který dosud nebyl v domácí odborné literatuře zpracován. Jeho zkoumání je o to obtížnější, že označení *donatio sub modo* se objevuje velmi pozdě až v Iustinianově Kodexu, kde je mu věnován titul nazvaný *De donationibus quae sub modo vel condicione vel ex certo tempore conficiuntur* (8, 54/55), který však obsahuje pouhých pět císařských konstitucí. Pokud se pak týká vytěžení textů zahrnutých do Digest, představuje jejich zkoumání proto přímo mravenčí práci.

Samotná habilitační práce je rozdělena na čtyři velké chronologicky řazené oddíly. První z nich je věnován otázkám starší právní úpravy darování v římském právu, přičemž je pozornost oprávněně věnována nejen darovací kauze a definici darování, ale stejně tak i jeho omezení, přičemž se především jedná o úpravu zavedenou *lege Cincia* z r. 204 př. n. l. Ve druhé velmi obsáhlé části se autorka zaměřila na vývoj v rámci tzv. klasického práva. Při zpracování témat, jako je neslučitelnost darování s výhradou vrácení daru při nesplnění příkazu, *negotium mixtum cum donatione*, *donatio ea lege, ut manumittas*, darování *sub modo* mezi manžely, rezolutivní podmínky u darování, ochrana dárce a příkaz obsažený ve stipulaci, mohla již V. Kleňová využít klasický romanistický nástroj – detailní rozbor dochovaných právních textů v Digestech. Z textu je zřejmé, že exegetický přístup je autorce vlastní a má ho zvládnutý, možno říci bravurně.

Následuje část zabývající se právní úpravou ve 3. století n. l. Zatímco v předchozí části se k rozboru přímo nabízely myšlenky klasických právníků zachycené v justiniánských Digestech, v tomto případě musel být především vytěžen jiný pramen, a to císařské konstituce. Mimo jiné i toto je důvodem, proč jsou kapitoly věnovány legislativní činnosti jednotlivých císařů. Defilují zde tedy před námi císařská nařízení císařů Alexandra Severa, Valeriana a Galliena a nakonec také vydaná Diocletianem a Maximianem.

Poslední část se zcela logicky a podle očekávání zabývá právní úpravou zkoumaného problému v justiniánském právu. Nalezneme zde kapitoly zaměřené na význam pojmu *donatio sub modo*, stejně jako na procesní ochranu dárce i rozdíl mezi *datio ob rem* a *donatio sub modo*.

Závěry výzkumu habilitantky jsou jasně formulovány, přičemž mimo jiné konstatuje, že darování *sub modo* klasické římské právo neznalo, a proto také nebylo možné použít žaloby

„s předepsanými slovy“ (*actiones praescriptis verbis*). Dále konstatuje, že darování s účelovým určením neboli s příkazem, jak je dnes pojmenováno v českém občanském zákoníku, se poprvé objevuje až za vlády císaře Alexandra Severa ve 3. století n. l. Nakonec je konstatováno, že posouzení povahy právního jednání, tedy zda se jednalo o onerózní právní jednání, záleželo na subjektivním posouzení dárce.

Z formálního hlediska je třeba konstatovat, že knižní podoba habilitační práce má 362 stran, kterou doprovází 979 poznámek pod čarou. Její nedílnou součástí je seznam použité literatury, a to jak pramenů, tak i sekundární. O nesporném přehledu V. Kleňové pak svědčí velké množství použité cizojazyčné odborné literatury, zejména německé a italské. Na závěr je připojen registr pramenů rozebíraných či zmíněných v habilitační práci, jak je ostatně v monografiích věnovaných římskému právu běžné.

Bývá zvykem, aby oponentský posudek obsahoval také nějakou výtku, poukázal na chybu autora nebo nedotaženost nastíněné myšlenky. Skutečně poctivě jsem se snažil něco takového v posuzované práci najít a jediné na co jsem přišel, je spíše otázkou než výtka v pravém slova smyslu. A tato otázka zní: Proč je v práci vynechán vývoj ve 4. a také v 5. století? Habilitační práce je zpracována *lege artis*, tedy v duchu všech zásad i postupů právní romanistiky. Je patrné, že uchazečka byla pozornou žačkou prof. Blaha. Dokonce lze říci, pokud to lze, že je napsána přímo s německou důkladností, ještě navíc rozvinutou za působení habilitantky v Rakousku.

Na základě všestranného zhodnocení habilitační práce plně doporučuji, aby po její úspěšné obhajobě byl JUDr. Veronice Kleňovéj, Ph.D. udělen titul docent.

V Praze 20. 6. 2020

Prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc.
Katedra právních dějin
Univerzita Karlova, Právnická fakulta

Trnavská univerzita v Trnave	
Právnická fakulta	
Došlo:	30. 07. 2020
Číslo zápisu:	Číslo práce:
Prílohy:	Vybrané:

Darovanie s príkazom v rímskom práve

Autor: JUDr. Veronika Kleňová, PhD.

Posudek oponenta

Zvolené téma posuzované habilitační práce v sobě skrývá velmi zajímavý a právně dogmaticky komplikovaný protimluv. Darování „*donatio*“ je asynallagmatický právní úkon, kterým dárce převádí věcné právo k nějaké věci jiné osobě s úmyslem zvětšit majetek obdarovaného. Pojmovým znakem je *animus donandi*, který je projevem štědrosti - liberalitu. Jde o právní úkon bezúplatný. Podmínit darování nějakým příkazem je tedy v rozporu s definičními znaky darování. Život však přináší situace, kdy se snažíme například ovlivnit něčí chování a postoje takto podmíněným jednáním.

Autorka práce představuje vývoj institutu darování v dějinách impéria. „*Donatio*“ jako takové, nebylo v římském právu po dlouhou dobu uznáváno jako samostatný právní úkon. Úmysl směřující k obdarování nějaké osoby musel být realizován pomocí jiného právního úkonu vedoucího k převodu vlastnictví. Existoval dostatek formálních právních úkonů, kterým bylo možné převést věcné právo na jinou osobu. Navíc v polovině třetího století před Kr. byla přijata *Lex Cincia*, která výslovně omezovala hodnotu daru nad určitou míru. Důvody, pro které se římské právo stavělo k darování obezřetně, můžeme pouze odhadovat. Vždyť poskytování darů je běžnou mezilidskou zvyklostí, je projevem filantropie, štědrosti. Klasické právo vymezovalo institut darování takto: D.39,5,1pr. Iulianus: ... „odevdá věc v úmyslu, aby se mu za žádných okolností nevrátila“. Dar, který je podmíněn příkazem dárce obdarovanému něco vykonat nebo něco převést na jinou osobu a další možné situace není pak projevem pouhé štědrosti, ale i úmyslem zavázat obdarovaného, je zde tedy i přítomnost jiného zájmu dárce. Darování s příkazem něco vykonat nebo dát, vnáší do závazku prvek synallagmatický. V obecné rovině se ale jednalo pravděpodobně o převody mimo obchodní činnost. Šlo o osobní nikoliv podnikatelské pohnutky k darování.

Základní cíl svého výzkumu autorka deklaruje v samém úvodu práce velmi pregnančně: „Doterajše práce o darování s příkazem v římském práve boli formované najskor cielmi pandektistiky, neskor interpolačnou metódou. Posledné dve monografické spracovania od Haymanna (1905) a Lehfeldta (1911), hoci patrili už k postpandektistickej ére, boli motivované snahou vyťažiť z rímskoprávných prameňov jednotnú náuku o darování s príkazom“. Tím nepřímou, ale výstižně charakterizuje úkol moderní romanistiky, kterým již není hledání „jednotné nauky“ ale naopak odkrývání jemných právních nuancí vývoje právního myšlení antické civilizace. Ty jsou totiž cenným zdrojem a inspirací pro právní myšlení současnosti. Těžiště jejího výzkumu spočívá v exegezi jednotlivých textů ve fázích historického vývoje římského impéria.

Pokud jde o strukturu posuzované práce, je rozčleněna do čtyř dílů. V první části se zabývá institutem darování a jeho vývoji v římském právu. Další část je věnována období klasického práva, kde nalzáme exegezi textů, vážící se k jednotlivým konkrétním případům darování

s příkazem. V třetím díle je podáván výklad změn, které přinesly císařské konstituce třetího století, a poslední čtvrtá část představuje závěrečnou fázi vývoje institutu v době Justiniánské. Základní rovinou, kterou autorka sleduje je vývoj institutu v rámci chronologické osy dějin impéria. Pomocí rozboru textů ukazuje na tendenci odklonu od klasického práva. Císařskými konstitucemi ve třetím století po Kr. byla zavedena možnost koexistence darování a obligační povinnosti. V Justiniánském právu se objevuje také možnost odvolání darování „pro nevděk“. Rozsah kazuistiky je důkazem toho, že zkoumané právní vztahy častým předmět soudních pří.

V první díle poukazuje na fakt, že klasické právo darování jako samostatný právní úkon neznalo. Převod věcného práva musel být proveden pomocí mancipace, injurecesse atd. Pokud bylo darování motivováno jiným úmyslem, *alias causam*, jedná se *datio ob rem* a tzv. dárce náleží kondice na vrácení předmětu. Možnost vrácení vylučovala tento typ z klasického vnímání *donatio*. Autorka uzavírá následujícím závěrem: „Bez ohledu na obsah příkazu išlo o darovanie, ak darca nemal k dispozícii žalobu, ktorou by v prípade nesplnenie príkazu mohol požadovať vrátenie daru.“

V nejrozsáhlejším díle druhém se zabývá kazuistikou klasických právníků a polemizuje s dosavadní pandektní a postapandektní literaturou. Především zkoumá Haymannův závěr, že účelově určené darování - *modus simplex*, dává vzniknout kondikci na straně dárce. Studium několika relevantních fragmentů Ulpiánových a Luliiánových a základě exegeze těchto textů dospívá k závěru, že darování a výhrada vrácení daru při nesplnění příkazu se nepotvrdilo. Poskytnutí peněz za účelem získání půjčky patří k dalšímu okruhu kazuistiky. Zde jde pravděpodobně o obchodní operace (dnešní terminologií byznysové transakce). Autorka představuje závěry dosavadních studií a podává vlastní návrh výkladu. I zde dospívá k závěru, že ačkoliv byl příkaz v zájmu obdarovaného nejde o *causa donandi*, ale dárce má *condictio ob rem*.

Následující okruh případů se vztahuje na kauzy, kde bylo darování spojeno s příkazem převést je na jinou osobu. Syn dostane peníze, aby je převedl na věřitele. Četná kazuistika se také týká věna. Jedná se o případy, otec dostane peníze, aby zřídil dceři věno nebo někdo chce obdarovat otce a poskytne věno jeho dceři atd. Mimochodem kazuistika odkrývá zajímavé pohledy do římského rodinného a peněžního života. Exegeze této skupiny případů potvrzuje, že klasičtí právníci dodržovali zásadu, darování nelze vázat na obligační povinnost na straně obdarovaného - „Kdo daruje, odevzdává tak, aby nedostal nazpět“. Obsah účelového určení dárce nebyl rozhodující. *Datio ob rem* zakládalo kondikci pro nesplnění příkazu.

Další skupina případů se zabývá tematikou, kterou autorka souhrnně nazývá *negotium mixtum cum donatione*. Podle Lenelovy Palingenese Ulpiánův text D.39,5,18 patří případ hovořící o odevzdání otroka, aby byl po pěti letech vrácen, do pojednání *De precario*. Převažuje však stanovisko, že Ulpiánův fragment se vztahoval na fiduciární převod, uzavřený s cílem manumise. Prvek výprosy je obsažen v odvolatelnosti takového darování. *Actio fidei* mohla být uplatněna až po pěti letech. Do té doby se jednalo o *donatio aliqua*. Následující část druhého dílu zkoumá autorka otázky těžení plodů *fructus medii temporis*, které byly produktem práce otroka. Podle názoru oponenta jde o obchodní uzanci

používanou při podnikatelských aktivitách Římanů. Je známo, že otroci působili v manažerských postech při správě podniků. Otázka ponechání si plodů z dočasného vlastnictví se jeví jako kruciální. Zde se nabízí otázka pro habilitantku: Jaký by byl jiný důvod převod otroka, než možnost ponechat si plody jeho práce?

Dalším zkoumaným případem je *donatio ex lege* a Konstituce Marka Aurélie, od jejíhož vydání nepotřeboval dárce žádný prostředek na vymožení *manumissionis* otroka, svobodu nabýval *ex lege*.

Specifická pozornost je věnována darování s účelovým určením mezi manželi. Jinak zakázané darování získávalo právní relevance právě tím, že bylo podmíněno účelovým určením a to manumise otroka, financování manželovy politické kariéry a v souvislosti s pohřbíváním. Bohatá kazuistika ukazuje nejen právní preciznost a cit pro detailní práci, ale opět přináší zajímavý vhled do římských reálií.

Závěrečná část druhého dílu se pak věnuje rezolutně podmíněnému darování a na základě exegeze dostupné kazuistiky dospívá autorka k závěru, že klasické právo rozvazovací podmínku při darování neznalo. V závěrečné části tohoto dílu se zabývá rozбором Scaevolových textů D. 32,37,3, D. 45,1,122,2 a D. 45,1,122,2 kde dárce poskytl dar s podmínkou nějaké budoucí povinnosti na straně obdarovaného. Všechny případy mají společného jmenovatele v tom, že byly potvrzeny stipulací ze strany obdarovaného. Autorka pokládá za prokázané, že formálně samostatný právní úkon stipulace, od darování nezávislý nevyklučuje *donatio*. Závěrem konstatuje, že v období klasické právo tvorby bylo darování právním úkonem lukrativním a veškeré podmínky či jiné požadavky nad straně dárce klasické právo neznalo.

Následující právní vývoj ukazuje na tendenci klasickému právu protichůdnou, císařskými konstitucemi ve třetím století po Kr. byla postupně umožňována koexistence darování a obligační povinnosti. Ve třetím díle autorka podrobuje analýze jednotlivé relevantní konstituce a ukazuje, že vývoj nebyl kontinuální. V reskriptu Alexandra Severa z roku 227 přiznává císařská kancelář dárce právo na vrácení daru při nesplnění příkazu. Autorka upozorňuje, že toto rozhodnutí bylo vydáno krátce po smrti právníka Ulpiana, pevného zastánce klasického pojetí darování, t.j. neslučitelnosti darování s právem na jeho vrácení. V císařské legislativě se objevuje rovněž nové pojmosloví - *actio condictionis*, *lex* - ve významu příkaz, povinnost. I další zákonodárné činy císařů Valeriána a Galliena z počátku třetího století vykazují tendenci sloučit *datio ob rem* a darování. Jurisdikce směřuje k nároku na vrácení daru v případě nesplnění daru, případně povinnosti se něčeho zdržet. V C. 4,6,6 císařové Diocletianus a Maximian naopak obnovili zásadu neodvolatelnosti darování. V dalších reskriptech pak Dioklecián formuluje předpoklady poskytnutí *actionis praescriptis verbis* (Pap. D 39,5,28 a Ulp. D. 10,2,5,28). V práci jsou analyzovány další případy jako např. nemožnost plnění příkazu, povinnost vydat po určité době třetí osobě (*donatio temporalis*), výhrada znovunabytí vlastnictví a kauz týkajících se darování peněz s příkazem poskytnout je dárce jako půjčku. Autorka srovnává s podobným případem, kterým se zabýval již Juliánus v D.12,1,20. Na tomto příkladu ukazuje, že klasická zásada, že "kdo daruje odevzdává tak, aby nedostal nazpět" byla v době Hermogeniánově opuštěna. Pokládá za neopodstatněnou odbornou polemiku o možné interpolaci těchto textů.

Poslední díl čtvrtý pak představuje posun právního vývoje v závěrečné fázi římského práva, tedy v době Justiniánské. V terminologii Justiniánových právníků se objevuje v souvislosti s darováním s příkazem nová terminologie a to *donatio sub modo*, které zařadili do C.8,54(55). Pro pochopení jejich vnímání pojmu *modus* uvádí předkladatelka habilitační práce příklady z oblasti práva dědického. Obsahově zahrnují případy darování s časovým nebo obsahovým omezením. Ostatní případy darování s příkazem jsou roztroušeny v ostatních částech Kodexu. Novým termínem je také *lex dicta*, kterým jsou označovány příkazy vyslovené dárce při převodu vlastnictví k darované věci. V případě nesplnění *lex*, byla dárci přiznána *condictio ob causam datorum* na vrácení věci, nebo *actio praescriptis verbis* na splnění příkazu. Nejvýznamnější změnou je pak zavedení odvolání pro nevděk, které nastává při nesplnění nežalovatelné dohody *conventio*, která umožnila dárci dar odvolat. Předpokladem odvolání byl důkaz v podobě soudního řízení, které potvrdilo nesplnění dohody.

Závěr tohoto oponentského posudku lze shrnout následovně: Základní rovinou, kterou autorka sleduje je vývoj institutu v rámci chronologických proměn římského impéria. Pomocí rozboru textů poukazuje na změny, které přinesly císařské konstituce ve třetím století po Kr., kterými byla zavedena možnost koexistence darování a obligační povinnosti. V Justiniánském právu se dokonce objevuje také možnost odvolání darování „pro nevděk“.

Systematické uspořádání textů podle skutkových podstat vytváří „vějíř“ kauz, které skýtají detailní, téměř „mikroskopický“ vhled do právní podstaty institutu. Práce nabízí obsáhlé množství fragmentů, které exegezi textů rozkrývají nejsušilnější zákoutí právních nuancí.

Autorka dokládá vývojovou osu, která ukazuje, že zatímco klasické období se vyznačuje pro ni typickým kazuistickým pojetím právních stanovisek, umožňujících velmi subtilní rozlišování jednotlivých kauz, císařská legislativa má tendenci po zobecňování právních institutů. Posiluje *donatio* a rozšiřuje možnosti zavázat obdarovaného. Možnost odvolání daru pro nevděk je toho příkladem.

Práce je velmi logicky strukturovaná a vykazuje pro čtenáře příjemný vnitřní řád. Za velmi cennou pokládám exegezi prakticky všech textů, které jsou k danému tématu v Justiniánské kodifikaci k dispozici. Autorka zaujímá vlastní stanoviska k dosavadní odborné literatuře i k možným interpolacím relevantních textů. Rovněž hodnotím logickou hloubku právně dogmatického zpracování textů. Bezsporně je možné konstatovat, že práce poskytuje komplexní pohled institut darování s příkazem v římském právu. Dokladem šíře záběru je i rozsah použité literatury. Posuzovaná habilitační práce je, z hlediska vědeckého obsahu i formální preciznosti, respektu hodná.

Z výše uvedených důvodů doporučuji, aby po úspěšném provedení obhajoby, byl autorce práce „Darování s příkazem v římském právu“, udělen titul docent.

doc. JUDr. Michaela Židlická, Dr.

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Habilitantka: JUDr. Veronika Kleňová, PhD.

Názov habilitačnej práce (monografie): Darovanie s príkazom v rímskom práve. Praha: Leges, 2019, 362 s. ISBN 978-80-7502-423-7

Na základe uznesenia Vedeckej rady Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave zo dňa 21. apríla 2020 a menovacieho dekrétu dekanke Právnickej fakulty TU v Trnave zo dňa 17. júna 2020 som bola menovaná za oponentku v habilitačnom konaní JUDr. Veroniky Kleňovej, PhD. v študijnom odbore 3.4.2. teória a dejiny štátu a práva.

Ako oponentka som vypracovala oponentský posudok, v ktorom sa vyjadrujem komplexne a sumarizujúco vo vzťahu:

- a) k aktuálnosti zvolenej témy,
- b) k zvoleným metódam spracovania témy,
- c) k dosiahnutým výsledkom a k vedeckému prínosu v danej téme.

Ad. A. Aktuálnosť zvolenej témy

Práca je chronologicky štruktúrovanou a diachrónne poňatou deskripciou spolu so silnými analyzujúcimi a syntetizujúcimi časťami k téme rozvíjajúceho sa zmluvného, nominátneho typu *donatio* spolu s jeho imanentným zúžením na *donatio sub modo* v dejinách rímskeho práva. Introspekcia na najrôznejšie, bohaté klasické, poklasické rímske a justiniánske (kompilátorské a novokomentátorské) pramene a ich romanistické analýzy predstavuje viaceré stále aktuálne a trvalé problémy európskej romanistiky ale aj civilistiky k téme, ktorá rieši nielen bezodplatnosť darovacej zmluvy, odvolateľnosť darovania pre správanie sa *sub/extra mores* (ergo konanie alebo intencia obdarovaného porušujúce dobré mravy), ale tiež zmiešané právne úkony s odplatným a bezodplatným prevodom s ich významnou problematickou podstatou *cum mixta*, či prípadne rezolútívne, suspenzívne podmienky spojené s kľúčovým termínom – príkaz (modus) pri darovaní.

Na úvod v I. diely habilitantka poukazuje na dejinný vývoj od kauzy *donationis* k samostatnému kontraktu a vývoj darovania pod vplyvom starších zákazov darovania (najmä *lex Cincia*). Definíciu darovania nám približuje v I. dieli § 3 s tým, že identifikuje spolu

s Juliánom a predošlou romanistickou spisbou viaceré jej typologické znaky: odovzdať vec s úmyslom vzdať sa vlastníctva a previesť ho na obdarovaného, ireverzibilitu uvedeného právneho úkonu a nakoniec mierne spornú *liberalitas* ako tipikum bezodplatnosti a východisko hlavnej vedeckej témy – *darovania s príkazom*, ktorý naopak bezodplatnosť a dobročinnosť istou kauzou (účelom) podmieňuje. V krátkosti tiež predstavila v závere kap. 3 načrtnuté, symbiotické formy odmeňujúcich solúcií – darovaní: ako *datio ob causam*, *datio ob rem a spe datio*, ktoré v ďalších výkladoch problematizuje, kontextualizuje a analyzuje s inými romanistickými inštitútmi.

Až v III. oddieli sa habilitantka dostala k darovaniu s príkazom ako zmluvnému typu, ktorý rozvinuli cisárske reskripty a v IV. oddieli predstavila exkurz do justiniánskeho práva. Autorka sa tu sústredila najmä na otázky odvolania darovania, procesných a žalobných možností darcu, ktorý si nárokuje splnenie modu, pričom uvedený pojem v rímskom práve nebol chápaný ako čistý príkaz v zmysle komisívneho alebo omisívneho konania, t.j. zákazu, alebo zdržania sa, ale len „*doložka, ktorou darca prikazoval určité použitie daru alebo jeho časti*“ (s. 329). V justiniánskom práve potom darovanie *sub modo* bolo darovaním s obsahovým alebo časovým obmedzením (s. 304).

S aktuálnym kontextom a významom sú prezentované najmä autorkine explanácie a výborne zvládnuté analýzy a z nich učené závery nad otázkou podmieneného bezodplatného právneho úkonu (v tomto prípade darovacej zmluvy), ktorý nemožno tak prirodzene modifikovať pod určitou podmienkou a tým kontradikovať a znegovať tak samotnú donačnú zmluvu, pokiaľ chceme zachovať jej podstatu – bezodplatne previesť (resp. ak ide o úkon *mortis causa* preniesť) vlastníctvo na obdarovaného bez toho, aby sme ho v nakladaní s darom neobmedzili alebo zbytočne obligačne či nebodaj vecnoprávne zaťažili alebo v prípade nevďaku obdarovaného vindikovali vrátenie daru späť.

Inou a rovnako zaujímavou otázkou sú dedičskoprávne konotácie spojené s *donatio mortis causa* a tiež v minulosti veľmi obľúbenými legátmi, ktorých predmetom mohlo byť vždy všetko, čo mohlo byť predmetom darovania (mohli sa zriaďovať aj s doložkou *sub modo* – s príkazom, pričom v uhorskom práve sa úprava príkazov v odkazoch viazala na úpravu práve darovacej zmluvy s príkazom, vid' Fajnor, Zátarecký, Nástin súkromného práva platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi, s. 260). Nielen tieto dedičské inštitúty sa od roku 1950 v našom občianskom práve už nevyskytujú a zdá sa, že ich uplatnenie v najnovšej rekodifikácii slovenského občianskeho zákonníka by mohlo nájsť svoje uplatnenie, tak ako v iných európskych právnych poriadkoch. Ved' napokon v oboch prípadoch ide o ustálené právne úkony od stredovekých počiatkov nášho pôvodného uhorského, resp. moderného slovenského práva.

Ad. B. Zvolené vedecké metódy

V práci boli použité štandardné právnohistorické metódy, ktoré stoja na základe komplexne zvládnutej heuristiky právnych romanistických a ďalších prameňov. Habilitantka následne zvládla nielen čistú právnohistorickú deskripciu Digest a iných prameňov, ale svoj výskum prehĺbila metódou historickej analýzy o obsahlu viacjazyčnú, európsku romanistickú literatúru, reflektujúce v užšom aj širšom zmysle sledovanú tému. Vlastné závery v jednotlivých kapitolách rozvinula habilitantka v čiastkových záveroch každej podkapitoly, resp. na čiastkovom závere formulovala ďalší smer jej výskumu.

Ad. C. *Dosiahnuté výsledky a vedecký prínos*

Zásadnou a najkomplexnejšie poňatou staťou je § 4, rozvíjajúca veľmi závažný problém nezlučiteľnosti darovania (resp. negácie darovania) s výhradou vrátenia daru pri nesplnení príkazu. Habilitantka spracováva hlavne romanistické analýzy bezodplatnosti, ktorá nebola jediným kritériom darovania, podstatu *negotium mixtum cum donatione* v komparácii aj s modernými zmiešanými donáciami. Veľmi zaujímavým sa mi zdajú byť podkapitoly o účelovom určení – darovaní medzi manželmi, ktoré neochvejne stoja na rímskej maxime a súčasnom zákaze darovania medzi manželmi (avšak z rôznych kauzálnych dôvodov), prípadne darovania medzi snúbencami, tiež zákaze rezolutívne podmienených darovaní, aká je žalovateľnosť pri nesplnení príkazu, resp. možné žalovateľné dôvody na vrátenie daru darcovi a jeho procesná spôsobilosť k tomu.

Otázok, ktoré si autorka kládla je iste viac, ale v stručnosti treba uviesť, že komplexnosť jej záverov (aj cestou čiastkových záverov), kauzalita, logickosť, systematickosť a presnosť uvažovania, vyjadrovania a sumarizácií sú bez diskusií veľmi prínosnými pre romanistiku a príbuzné súkromnoprávne odvetvia právnej vedy, nehovoriac už o právnej histórii, ktorá sa totožnými a príbuznými otázkami, inštitútmi a právnymi nárokmi zaoberala.

Rímske právo a jeho dejinný odkaz pre (západo)európsku civilistiku (minulú aj súčasnú) identifikovalo a vytvorilo nielen bezodplatný pr. úkon (zmluvu) *donationis inter vivos* ale aj *donationis mortis causa*, o ktoré sa opierajú habilitantkine exkurzy, induktívno-deduktívne rozbory a následne pevne formulované vlastné zhrňujúce právne názory. Práve v nadväznosti na *donatio mortis causa* sa kryštalizuje ako samostatne inšpirujúci pre súčasné civilistické dianie budúcej rekodifikácie v SR rímskoprávny obsah *darovania mortis causa*, spolu s odkazmi (legátmi), ktoré prípadne obsiahnu aj istý modus (príkaz) či rôzne podmienky.

V nadväznosti na vyššie uvedené, môžem záverom konštatovať, že habilitantka excelentne zvládla historickú heuristiku prameňov, ktoré sú okrem originálnych prameňov už v dnešnej dobe rozmnožené o početnú literatúru a sekundárne pramene európskej romanistiky i pandektistiky. Túto materiu, a to treba zdôrazniť, uchopila tradične vhodne metodologicky štýlom starej dobrej romanistickej analýzy (nielen puristicky čistým právnym štýlom vyjadrovania, ale hlavne ovládaním už pre takmer všetkých recentných právnikov postmodernej a postfaktualnej doby nezrozumiteľnej latinčiny). **Jej vedecky prijateľné závery aj čiastkové závery (i z pohľadu didaktiky rímskeho práva) sú podnetnou školou bravúrnej a pedantnej štylistiky pri dosiahnutí jasne vytýčených vedeckých cieľov.** Ako sa nielen ja domnievam, habilitantka sa uvedeným dielom zaraďuje medzi popredných a bohužiaľ nepočetných slovenských romanistov, ktorej doterajšie práce a rozsah naštudovanej a vedecky zvládnutej romanistickej matérie jej dáva oprávnenie sa v skromnosti jej ešte mladého veku porovnávať a pomeriavať (na podklade jej nadobudnutej vedeckej akribie) aj so svetovou právnou romanistikou.

Ako pr. historičku ma zaujal i v našej právnej minulosti málo rozpracovaný inštitút príkazu v dedičskom práve a preto by som habilitantke položila otázku (na ktorú čiastočne už v monografii aj odpovedala): *Aký materiálny a vecný charakter mal rímsky inštitút príkazu (modus) v dedičskom, t.j. v testamentárnom práve antického Ríma, resp. justiniánskej éry pri solúcii iného inštitútu ako jeho nositeľa – odkazu s príkazom (legatum sub modo)?* Rozvíjam tým len súčasné civilistickoprávne otázky, keďže práve vôľa testátora je extenzívne ponímaná v iných európskych legislatívach pri odkazoch *sub modo*.

Záverom možno s potešením konštatovať, že habilitantkin sebe vlastný koncízny záver poukazuje *nota bene* na nové, a aj pre čitateľa na začiatku výskumu netušené budúce možnosti bádania. Nielen materiálny a náročný, diachrónne poňatý obsah predloženej práce, ako aj vecná či chronologická špecifickosť a rozsiahlosť predstavenej problematiky predstavuje autorku ako fundovanú autorku a z prihliadnutím na hĺbku jej poznania a doterajšej vedeckej práce aj renomovanú slovenskú romanistku. Nezaprela svoj brilantný analytický vedecký charakter a myslenie poctivého vedca v humanitných vedách.

Ako som už pre rokmi, keď habilitantka obhájila a publikovala svoju prvotinu o všeobecnej dedičskej substitúcii napísala: *Inklinácia formulovať konkrétne vedecké ciele a problémy späté s európskou a tiež preto aj so slovenskou civilistikou sú v jej prípade viac než zrejmé. V jej prípade nejde len o dejiny rímskeho práva, ale o koncentrovanie sa na civilistické problémy súčasnosti prostredníctvom podrobného analytického rozboru právnych prameňov minulosti*, a uvedená charakteristika jej diela sa len rokmi vedecky zhodnotila a povýšila na ucelené, zrelé vedecké dielo. Habilitantka aj predloženou habilitačnou prácou zreteľne prispieva, a verím, že aj v budúcnosti bude prispievať k hodnotnej historicko-právnej interpretácii a diskusii v slovenskej či európskej romanistickej historiografii.

Prácu možno na základe mnou vyslovených niekoľkých hodnotiacich záverov bez žiadnych pochybností odporúčať na úspešné obhajobné konanie a po ňom JUDr. Veronike Kleňovej, PhD. navrhujem udeliť vedecko-pedagogický titul docent.

.....
doc. JUDr. PhDr. Adriana Švecová, PhD.

V Trnave 14. júla 2020.